

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 17 (60)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2017

ББК 74.20

О - 59

УДК 37

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. пр.:наук. зап. Рівнен. держ. гуман. ун-ту. Вип. 17 (60) / Рівнен. держ. гуман. ун-т; [редкол.: В.В.Вербець, М.С.Янцур, І.Д.Бех та ін.]. — Рівне: РДГУ, 2017. — 332 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем гуманітарної парадигми сучасної освіти, дидактики новітньої школи, соціалізації та ресоціалізації в освітньому просторі, компетентнісної підготовки педагога та використання інноваційних освітніх технологій у дошкільній, загальноосвітній, професійній і вищій освіті.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів, вчителів, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних, загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова);

Грицай Наталія Богданівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої школи України (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Людмила Романівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Юрій Володимирович - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Потапчук Тетяна Володимирівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Романишина Наталія Василівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 29.06.2017 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39, Рівненський державний гуманітарний університет.

формирования критического мышления. Статья посвящена актуальной проблеме воспитания у детей культуры потребления медиа-продукции. Главным фактором становления культуры потребления медиа-продукции личности является социальная группа, в которой она воспитывается, и ценности, которые в ней господствуют. Поэтому своевременное внимание и положительный пример взрослых способствуют формированию у детей навыков грамотного потребительского поведения. В статье представлены результаты анкетирования родителей детей старшего дошкольного возраста о их осведомленности с проблемой воспитания культуры потребления медиа-продукции у детей, выявления воспитательного потенциала семьи и ее возможностей по осуществлению работы в рассматриваемом направлении.

Ключевые слова: культура потребления, медиа-информация, медиа-культура, средства массовой информации, анкетирование.

J.B. SEMENYAKO. EMPIRICAL RESEARCH OF EDUCATION OF CULTURE OF CONSUMPTION OF MEDIA PRODUCTS IN CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE IN FAMILY

Interaction of the younger generation with media requires the scientific community to answer questions about the conditions for the safety of their use, the definition of quality media products, the formation of critical thinking. The article is devoted to the actual problem of educating children in the culture of consumption of media products. The main factor in the development of a culture of consumption of the media production of an individual is the social group in which it is brought up, and the values that dominate it. Therefore, timely attention and a positive example of adults contribute to the formation of children's skills of competent consumer behavior. The article presents the results of a questionnaire survey of parents of children of senior preschool age on their awareness of the problem of educating the culture of consumption of media products in children, identifying the educational potential of the family and its capacity to carry out work in this direction.

Key words: culture of consumption, media information, media culture, mass media, questioning.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. В.М. Руденко.

Одержано редакцією 15.05.2017 р.

УДК: 373.3.011.3 - 051: 37.091.33 – 028.22

А.А. РОМАНЮК

РЕАЛІЗАЦІЯ ВЧИТЕЛЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ПРИНЦИПУ НАОЧНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Наочність є необхідним і закономірним засобом освітнього процесу на усіх етапах навчання. У статті розглянуто сутність принципу наочності і шляхи його реалізації в освітньому процесі початкової школи. Охарактеризовано дидактичні вимоги до застосування засобів наочності у навчально-виховному процесі.

Ключові слова: принцип наочності, наочність, наочні засоби навчання, засоби наочності, сучасні засоби наочності.

У сучасній початковій школі реалізується ціла низка дидактичних принципів. Одним із таких є принцип наочності. В основі принципу наочності лежить наукова закономірність про те, що ефективність засвоєння знань залежить від залучення до процесу пізнання різних органів чуття. Реалізація принципу наочності допомагає учням глибше й повніше засвоювати знання, виявити зв'язок між науковими знаннями й життєвою практикою, сприяє становленню активної, суб'єктивної позиції в навчальній діяльності, стимулює розвиток мотиваційної сфери.

Наочність у педагогічних дослідженнях трактується по-різному, а саме: ілюстрація усного викладу матеріалу вчителем (М. Волович), засіб пізнавальної діяльності (Н. Полівнова), форма подання навчального матеріалу, властивість навчальних моделей (Л. Фрідман), дидактичний принцип (Л. Занков). При цьому відмінність у поглядах призводить до неузгодження, а часом і взаємовиключних висновків про роль, функції та місце наочності у пізнавальній діяльності учнів.

Вивченням і застосуванням методу наочності ще з давніх часів займалися Я. Коменський, І. Песталоцці, А. Дістервег, К. Ушинський, Л. Занков, В. Шаталов, А. Леонтьєв, Н. Ананьєва, В. Болтянський, С. Логачевська, М. Богданович та інші. У своїх працях вони розглядали роль та значення наочності в утворенні, формуванні понять та продуктивній навчальній діяльності учнів.

На думку К. Ушинського, чуттєвий образ предмету навчання, сформований на основі наочного посібника є найголовнішим в навчанні, а не сам наочний посібник. Вчений вважав, що наочність збагачує коло уявлень учня про реальний світ, робить навчання більш доступним, конкретним та цікавим, розвиває спостережливість та мислення [6, 42].

Досліджували реалізацію принципу наочності такі відомі психологи, як А. Леонтьєв, А. Ананьєва, Н. Логінова, Н. Прокопенко, А. Леушина та ін. Психолого-педагогічний аналіз їхніх праць приводить до постановки наступного завдання: знайти не тільки метод використання наочності в педагогічному процесі, але і метод такого управління цим процесом, який би забезпечив не лише формальне, а й ефективне застосування наочності.

Мета статті – обґрунтувати реалізацію вчителями початкових класів принципу наочності в освітньому процесі початкової школи, розглянути засоби наочності, які можна використовувати для підвищення ефективності навчально-виховного процесу в початкових класах.

Необхідність використання наочного матеріалу в процесі навчання було обґрунтовано чеським педагогом Я.А. Коменським: «Все, що учні повинні вивчити, потрібно викладати їм так доступно, ніби вони мають перед собою свої п'ять пальців. А для того, щоб все сприймалося легше, потрібно, наскільки це можливо, залучати до сприймання зовнішні чуття» [3, 349]. Він вважав, що основою навчання має бути чуттєве пізнання, чуттєвий досвід суб'єкта навчання, а діяльність зовнішніх органів чуттів всеохоплюючою. При цьому процес пізнання предметів (наука), є не чим іншим, як внутрішнім спогляданням їх, а тому потрібний як відповідний метод, щоб бачити предмети такими, якими вони є, так і потрібний метод, за допомогою якого так представити предмети для розуму, щоб він сприймав і осягав їх правильно і легко [3, 383]. Таким методом і стало сформульоване Я.А. Коменським «золоте правило». Замість терміну «наочність» Я.А. Коменський використовує його синонім – «спостереження». Тобто, «золотим правилом» навчання є організоване, цілеспрямоване спостереження, яке здійснюється всіма нашими органами чуття. Педагог пояснює, що «якщо іноді нема в наявності речей, то можна замість них використовувати копії або зображення, які приготовані для навчання» [3, 385]. При цьому зазначається, що так варто робити для вивчення будь-яких предметів.

Проблема наочності ще ширше і обґрунтованіше була представлена в працях Й.Г. Песталоцці. Наочне навчання, за Й.Г. Песталоцці, досить близьке за змістом до «золотого правила дидактики»: «Чим більшою кількістю чуттів ти пізнаєш суть явища чи предмета, тим правильнішими будуть твої знання про нього» [5, 273]. Вчений встановив, що основний принцип наочності є абсолютною основою всякого пізнання, вона допомагає розвивати мислення і мовлення, дає змогу поступово перейти від часткового до цілісного, а це, на його думку, і є суть навчання. Педагог наголошує, що не всяке спостереження є джерелом знань, тим більше, не кожне спостереження сприяє розвитку. Й.Г. Песталоцці показав необхідність поєднувати застосування наочності зі спеціальним уявним формуванням понять, перетворив цей принцип на основний засіб навчання.

Принцип наочності, як вважає А. Дістервег, знаходить своє конкретне вираження у правилах: 1) від близького до далекого; 2) від простого до складного; 3) від відомого до невідомого [2, 153].

К.Д. Ушинський надав глибше психологічне обґрунтування принципу наочності. Він писав, що дитина мислить конкретними подобами, тому опора на чуттєве пізнання є необхідною умовою навчання.

В працях І.В. Малафійка наочний – це коли у складному об'єкті можна виокремити, виділити прості елементи, кожен з яких є певним первинним чуттєвим образом. Тоді предмет є сукупністю цих чуттєвих елементів [4, 201]. Зробити процес навчання наочним (зрозумілим) означає підвести невідоме під відоме. Тобто, складний об'єкт можна розкласти на ряд чуттєвих елементів (форма, об'єм, колір і т.д.), дати їм кількісну характеристику і синтезувавши отриману інформацію, дізнатися все про даний об'єкт [4, 202].

З накопиченням досвіду та підвищенням рівня розумового розвитку людини, оперативні-алфавітні одиниці обслідування навколишньої дійсності стають складнішими і тому наочний у цьому випадку такий, який можна звести до сукупності вже інших, складніших елементів. Таким чином, поняття «наочний» має відносний характер, оскільки у вивченні того чи іншого об'єкту учень може користуватися елементами різного ступеня складності [4, 202].

Більшість дітей, що приходять до школи, знаходяться на рівні наочного мислення, тому в початковій школі результат запам'ятовування краще при опорі на наочний матеріал. Крім того, сприйняття в цьому віці в учнів тісно пов'язане з емоціями. Увага молодших школярів активізується і утримується яскравим, образним, наочним матеріалом, живим і емоційним викладом. Дитина звертає увагу на те, що збуджує її почуття, інтерес. Усе, пов'язане з наочністю, яскравістю вражень, викликає сильні почуття й запам'ятовується легко й надовго.

У початкових класах використовуються різні види наочності: природна наочність (рослини, тварини, корисні копалини); експериментальна (явища випаровування, танення льоду); картинна й картинно-динамічна наочність (картини, малюнки, фотографії, діапозитиви, кіно); об'ємна (макети, муляжі, геометричні фігури); звукова (грамзапис, магнітофонні записи, радіо); символічна й графічна (креслення, схеми, карти, таблиці); змішана наочність – навчальний звуковий кінофільм тощо [1, 57]. Молодшим школярам властива конкретність, наочно-образний характер розумової діяльності. Вони добре запам'ятовують факти, опис зовнішнього вигляду предметів, рослин, тварин, явищ природи, коли безпосередньо спостерігають їх у природі, розглядають таблиці та колекції, проводять досліди, практичні роботи. Яскрава, різноманітна наочність викликає у молодших школярів позитивні емоції, пізнавальний інтерес, зосереджує і довше утримує їхню увагу на об'єкті, який вивчається.

Використання сучасних інформаційних технологій навчання дозволяє широко застосовувати графіку, відео, анімацію й мультиплікацію в інтерактивному режимі й тим самим розширює рамки застосування принципу наочності. Це дозволяє зрозуміліше передавати інформацію тому, кого навчають, збільшує обсяг інформації, яка повідомляється на навчальному занятті, полегшує її розуміння, сприяє розвитку інтуїції, образного мислення. За допомогою сучасних інформаційних технологій навчання можуть бути візуалізовані невидимі об'єкти та явища, частинки, звук, абстрактні теоретичні поняття.

У навчально-виховному процесі учитель початкових класів може використовувати навчальні програми, у яких передбачаються матеріали для різних видів навчальної діяльності з методикою їхнього використання, а також самостійно підбирати матеріалу щодо конкретних цілей навчання. Залежно від дидактичних цілей і специфіки курсу навчальних предметів можна виділити такі види комп'ютерних програм: навчальні, тренажери, контролюючі, демонстраційні, імітаційні, довідково-інформаційні, мультимедіа-підручники. Найчастіше для підсилення наочного матеріалу у своїй роботі вчителі використовують демонстраційні програми, до яких крім картин, відеофрагментів, фотографій можна віднести інтерактивні атласи, комп'ютерні лекції, уроки-презентації та ін.

Використання засобів наочності у процесі навчання визначаються загальними дидактичними цілями процесу навчання і конкретними дидактичними цілями на кожному з етапів. Успіх застосування засобів наочності залежить насамперед від їх обґрунтованого вибору в кожній конкретній ситуації, а саме:

- змістом і обсягом елемента кожної логічної завершеної частини змісту навчального предмету зокрема необхідною для його формування чуттєвою основою;
- конкретними дидактичними цілями, які розв'язуються на кожному етапі процесу навчання;
- об'єктивними умовами;
- зміст засобу наочності повинен відповідати освітнім розвивальним та виховним цілям.

Усі засоби наочності демонструються під час уроку тільки в момент необхідності, а не раніше. Наочний матеріал служить зовнішньою опорою внутрішніх розумових дій дитини. При цьому урок набуває емоційного забарвлення, привабливого для школярів, завдяки цьому підвищується його ефективність.

Сучасний учитель початкових класів повинен вміти використовувати як традиційні засоби наочності, так і засоби наочності, реалізовані за допомогою ІКТ, враховуючи психологічні та санітарно-гігієнічні обмеження роботи за комп'ютером учнів початкової школи. При реалізації принципу наочності засобами інформаційно-комунікаційних технологій навчання слід урахувати специфічні правила: не можна перевантажувати засіб наочності зоровою інформацією (вона повинна містити мінімально можливу кількість слів, а ілюстраційні матеріали повинні, по можливості, мати максимальний розмір); звуковий супровід не повинен носити різкий, відволікаючий, дратівливий характер. Крім того, невиправдане використання засобів наочності перешкоджає досягненню мети уроку. Засіб наочності орієнтує на розвиток спостережливості, асоціативності, порівняння, аналогії, виділення головного, узагальнення та уяви. При використанні засобів наочності в навчанні (в тому числі й наочності створеної за допомогою інформаційних технологій) необхідно дотримуватися ряду умов: застосовувана наочність повинна відповідати віку учнів; наочність повинна використовуватися в міру, поступово й тільки у відповідний момент уроку; спостереження повинне бути організоване таким чином, щоб усі учні могли добре бачити демонстрований предмет; необхідно чітко виділяти головне, істотне при показі ілюстрацій; детально продумувати пояснення, що даються в ході демонстрації явищ; ступінь наочності повинна бути точно погоджена зі змістом навчального матеріалу. Найбільш ефективний спосіб викладання – це наочна демонстрація та синхронне пояснення досліджуваного матеріалу.

Принципи навчання – це керівні ідеї, нормативні вимоги до організації і здійснення освітнього процесу. Особливе значення в навчальному процесі початкової школи набуває принцип наочності. Наочність не є властивістю або якістю об'єктів, предметів або явищ, це властивість їх психічних образів. Наочність – показник простоти і зрозумілості для конкретного учня того психічного образу, який він створює в результаті процесів сприйняття, пам'яті, мислення, уявлення та уяви. Наочність або не наочність образу, що виникає в учня, залежить головним чином від особливостей кожної дитини, рівня розвитку її пізнавальних здібностей, інтересів і нахилів.

Наочність є необхідним і закономірним засобом освітнього процесу на усіх етапах навчання. Сучасний учитель початкової школи повинен свідомо підходити до розуміння терміну «наочність», оскільки його використовують для формулювання різних педагогічних понять. Знання вчителем форм поєднання слова і засобів наочності, їх варіантів і порівняльної ефективності дає можливість творчо застосовувати засоби наочності згідно поставленої дидактичної цілі, враховувати особливості навчального матеріалу та інші конкретні умови.

Перспективою подальших досліджень є реалізація принципу наочності засобами інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання: підр. для педагогів / Г. Ващенко. – К.: Укр. Вид. Спілка, 1997. – 441 с.
2. Давыдов В.В. Лекции по педагогической психологии: учеб. пособие для студ. ВУЗов / В.В. Давыдов. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 224 с.
3. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения: в 2 т. / Я.А. Коменский; [под ред. А.И. Пискунова]. – М.: Педагогика, 1982. – Т.1. – 656 с.
4. Малафійк І.В. Дидактика новітньої школи: навч. посіб. / І.В. Малафійк. – К.: Вид. Дім «Слово», 2014. – 632 с.
5. Песталоцци Й.Г. Избранные педагогические сочинения: в 3 т. / Й.Г. Песталоцци; под ред. М.Ф. Шабаевой. – М.: Изд-во Акад. пед. наук РСФСР, 1963. – Т. 2 – 563 с.
6. Ушинский К.Д. Педагогические сочинения: в 6 т. / К.Д. Ушинский; сост. С.Ф. Егоров. – М.: Педагогика, 1989. – Т. 3 – 512 с.

REFERENCES

1. Vashchenko H. Zahal'ni metody navchannya: pidr. dlya pedahohiv / H. Vashchenko. – K.: Ukr. Vyd. Spilka, 1997. – 441 s.
2. Davydov V.V. Lektsii popedagogicheskoi psikhologii: ucheb. Posobie dly astud. VUZov / V.V. Davydov. – M.: Izdatel'skii tsentr «Akademiya», 2006. – 224 s.
3. Komenskii Ya.A. Izbrannnye pedagogicheskie sochineniya: v 2 t. / Ya.A. Komenskii; [pod red. A.I. Piskunova]. – M.: Pedagogika, 1982 – T.1 – 656 s.
4. Malafiyik I.V. Dydaktyka novitn'oyi shkoly: navch. posib. / I.V. Malafiyik. – K.: Vyd. Dim «Slovo», 2014. – 632 s.
5. Pestalotsti I.G. Izbrannnye pedagogicheskie sochineniya: v 3 t. / I.G. Pestalotsti; pod red. M.F. Shabaevoi. – M.: Izd-vo Akad. ped. nauk RSFSR, 1963 – T. 2 – 563 s.
6. Ushinskii K.D. Pedagogicheskie sochineniya: v 6 t. / K.D. Ushinskii; sost. S.F. Egorov. – M.: Pedagogika, 1989. – T. 3 – 512 s.

А.А. РОМАНЮК. РЕАЛИЗАЦИЯ УЧИТЕЛЯМИ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ ПРИНЦИПА НАГЛЯДНОСТИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Наглядность является необходимым и закономерным средством образовательного процесса на всех этапах обучения. В статье рассмотрена сущность принципа наглядности и пути его реализации в образовательном процессе начальной школы. Охарактеризованы дидактические требования к применению средств наглядности в

учебно-воспитательном процессе.

Ключевые слова: принцип наглядности, наглядность, наглядные средства обучения, средства наглядности, современные средства наглядности.

A.A. ROMANIUK. SALES PRIMARY SCHOOL TEACHERS PRINCIPLE OF VISIBILITY IN THE EDUCATION PROCESS ELEMENTARY SCHOOL

Visibility is a necessary and logical way educational process at all stages of education. The article deals with the essence of the principle of visibility and ways of its implementation in the educational process of primary school. Characterized didactic requirements for the use of visual aids in the educational process.

Key words: the principle of visibility, visibility, visual learning tools, visuals, modern clarity.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. Г.П. Коваль.

Одержано редакцією 10.05.2017 р.

УДК: 373. 3: 37. 091. 212 - 047. 22

Ю.І. АРТЕМОВА

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ПЕРИФРАЗУВАННЮ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ

У статті розглядається питання про розвиток мовлення учнів за допомогою навчання перифразуванню. Окреслюються сучасні вимоги до вивчення української мови. Вивчення перифрази відповідає цим вимогам, адже в структурі освіти одним із головних завдань постає формування і вдосконалення основних методичних принципів для навчання створювати і трансформувати власне висловлювання. З цієї точки зору проблема розвитку комунікативної компетенції учнів стає особливо актуальною. Сьогодні велика увага приділяється оволодінню різними видами мовленнєвої діяльності і основами виразного мовлення, здатністю працювати з усіма типами текстів і інтерпретувати отриману інформацію. Ключовими завданням для розвитку в школярів правильного вміння використовувати мову в конкретних комунікативних ситуаціях є навчання їх перифразуванню.

Ключові слова: перифраза, перифразування, метод, образний вираз, комунікативна компетенція, розвиток мовлення.

У нинішніх умовах перетворення соціально-політичних, економічних, культурних і суспільних відносин потрібно значно модернізувати зміст і структуру загальної освіти відповідно до вимог суспільства і держави до рівня підготовки конкурентоспроможних випускників. Перегляд традиційної парадигми в загальній системі освіти обумовлений об'єктивною потребою суспільства в особистості, яка усвідомлює і практично реалізує своє покликання і призначення в різних видах і сферах соціальної практики.

Сучасні загальні навчальні заклади України з кожним роком удосконалюють компетентісно-орієнтований підхід до навчання, що виступає визначальним життєвим ресурсом в досягненні учнем життєвого благополуччя і конкурентоспроможності. Цьому значною мірою сприяє перехід до особистісно орієнтованої парадигми загальної освіти, що забезпечує створення умов для найбільш повноцінного соціального розвитку особистості майбутнього фахівця як суб'єкта соціальних відносин і професійної діяльності.

Різнобічно розвинена особистість, готова до процесу навчання і самонавчання, креативна і критично мисляча – ось мета шкільного освіти. Але досягти цієї мети можливо, тільки якщо гармонійно поєднати вивчення теоретичних положень і навчання практичним умінням та навичкам у контексті розвитку найважливіших компетенцій. «Результатом такого процесу є формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості, яка має сформуватися в процесі навчання й містити знання, уміння, ставлення, досвід діяльності та особистісні поведінкові моделі [5, 3]». І все це спрямоване на ґрунтовне вивчення рідної мови, що створює великі можливості для розвитку мислення і мовлення учнів та формування їх комунікативної компетенції. Варто здійснювати навчання рідної мови так, щоб, спираючись на лінгвістичні знання, учні розвивали свої мовленнєві вміння і навички. Це традиційний підхід до розв'язання нових методичних проблем. В даному випадку йдеться не лише про нові підходи до навчання мови (комунікативно-діяльнісний, функціонально-стилістичний, проблемний, етно-педагогічний, українознавчий), а й удосконалення самої лінгводидактики як науки, що викликала до життя нові поняття, нові терміни, які потребують осмислення усім загалом учителів.

Уміння говорити – одне з основних комунікативних умінь. Психологи (І. Зимня, О. Леонтьєв, Н. Менчинська та ін.) відзначають, що «формуванню цього вміння сприяє наявність певних здібностей – вербальна пам'ять, розвинені до автоматизму механізми миттєвого відбору потрібних мовних засобів, комунікабельність тощо» [4, 212]. Тому на уроках української мови вдосконалення цих здібностей стає провідним напрямом діяльності вчителя-словесника. Проблема комунікативної компетенції особистості є дуже актуальною в наш час. Дослідження цієї проблеми представлено у працях таких лінгводидактів, як А. Богуш, М. Вашуленка О. Горошкіна, І. Гудзик, Д. Ізаренкова С. Караман, Т. Ладиженська, Л. Мацько, А. Нікітіна, Є. Пассов, М. Пентилюк, О. Семенов, Т. Симоненко, Г. Шелехова.

Важливим у контексті формування комунікативної компетенції постає розвиток в учнів творчих здібностей та підготовка до творчої діяльності впродовж подальшого життя. У процесі такої підготовки важливе місце займає саме розвиток креативного мислення та мовлення учнів під час комунікативного процесу. Розвиток креативної

© Ю.І. Артемова, 2017

ЗМІСТ

<i>Павелків Р.В.</i> Проблема розуміння та утвердження цінності особистості сучасним педагогом.	3
<i>Малафійк І.В.</i> Суб'єктність як якість сучасної освіти.	6
<i>Руденко В.М.</i> Зміст вищої освіти як предмет педагогічного проектування в контексті культури.	11
<i>Беленька Г.В.</i> Формування фахової компетентності майбутніх педагогів під час навчання в університеті.	15
<i>Лінник О.О.</i> Закономірності та принципи педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах вищого навчального закладу.	19
<i>Пелех Ю.В., Непеляк М.С.</i> Глобалізаційний вимір сучасного вищого навчального закладу: інноваційний погляд.	22
<i>Волинець К.І.</i> Людський капітал як фактор інноваційного розвитку вищого навчального закладу.	25
<i>Оксенюк О.В.</i> Науковий парк у системі освітологічної підготовки фахівців.	29
<i>Мищенко Т.О., Стадник Н.В.</i> Студентоцентричне навчання як вектор розвитку гуманітарної парадигми освіти.	32
<i>Петрук Л.П.</i> Теоретико-методичні основи організації самостійної роботи студентів в умовах реформування вищої освіти в Україні.	37
<i>Сяська І.О.</i> Впровадження системи екологічної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах на засадах сталого розвитку.	40
<i>Гнедко Н.М.</i> Технології віртуальної та доповненої реальності в освітньому середовищі вищого навчального закладу.	44
<i>Булгаков В.П.</i> Теоретико-методологічні засади педагогічної творчості та майстерності в умовах інформаційного суспільства.	48
<i>Серковска-Монка Ядвіга</i> Що нейронаука може внести до дидактики?.	51
<i>Карпенчук С.Г.</i> А якщо звернутися до «Пампедії»	55
<i>Белова С.А.</i> Педагогіка співробітництва у практиці експериментальних Бременських шкіл 20-х рр. XX ст.	60
<i>Галатюк М.Ю.</i> Цикл навчального пізнання – основа моделювання навчально-пізнавальної діяльності учнів з природничих предметів.	64
<i>Останчук М.В.</i> Методика теоретичного вивчення теми з фізики «Світловий потік і фотометричні величини» в класах природничо-математичного профілю.	67
<i>Мороз Л.В., Трофімчук В.М., Василькевич С.С.</i> Використання методу портфоліо в практиці навчання іноземної мови.	71
<i>Шевчук О.А.</i> Формування валеологічного світогляду старшокласників загальноосвітнього навчального закладу щодо усвідомлення сутності дорослого життя.	75
<i>Плисюк О.Р.</i> Методичні аспекти диференційованого навчання математики в старшій школі з врахуванням різниці в темпі засвоєння знань під час самостійної роботи учнів.	77
<i>Галатюк Т.Ю.</i> Формування методологічної культури старшокласників на основі діяльнісного підходу до вивчення природничих предметів.	82
<i>Совгар О.М.</i> Захист українського шкільництва в діяльності культурно-освітніх товариств Галичини кінця XIX – початку XX століття.	86
<i>Дубич К.В., Данилюк К.В.</i> Соціальний педагог в організації інклюзивного навчального процесу дітей з обмеженими фізичними можливостями.	89
<i>Ставожинська-Гжондел Марія</i> Багатокультурний діалог в контексті дитячої міграції як виклик сучасній школі.	92
<i>Нечипорук Л.І.</i> Проблема ресоціалізації дітей із сімей вимушених переселенців.	96
<i>Лукашевич Роланд</i> Педагогічні й етичні аспекти дослідження безпритульних методом спостереження з неявною участю.	99
<i>Павелків В.Р.</i> Формування деструктивної поведінки підлітків як наслідок десоціалізації.	103
<i>Бриндіков Ю.Л.</i> Реабілітація як сфера професійної діяльності майбутніх фахівців соціальної сфери.	106
<i>Слозанська Г.І.</i> Підготовка майбутніх соціальних працівників до застосування «casework» як методу соціальної роботи в територіальній громаді.	111
<i>Левчук І.Б.</i> Рефлексійний вплив соціально-психологічного театру в профілактично-корекційній роботі соціального педагога.	114
<i>Лехолетова М.М.</i> Формування здоров'язберігальної компетентності майбутніх соціальних педагогів у навчально-дослідницькій діяльності.	118
<i>Косарєва О.І.</i> Діагностика рівня розвитку соціальної компетентності як комплексної характеристики особистості майбутнього педагога.	122
<i>Марчук Г.В.</i> Дошкільний навчальний заклад як центр формування соціального досвіду старших дошкільників.	125
<i>Найда Р.Г.</i> Педагогічне проектування становлення самооцінки дошкільника в умовах освітнього середовища дошкільного закладу.	129
<i>Конончук Д.І.</i> Соціально-педагогічна підтримка у формуванні безпечної поведінки підлітків у оздоровчих таборах.	132
<i>Катеринюк В.І.</i> АРТ-терапевтичні вправи та техніки у контексті попередження девіацій у дітей та підлітків. ...	136
<i>Кононко О.Л.</i> Готовність майбутнього педагога до формування у дошкільників цілісної наукової картини світу.	139

Мирончук Н.М. Моделювання ситуацій самоорганізації у контекстній підготовці майбутніх викладачів вищої школи.	145
Дзюбишина Н.Б. Компетентнісний підхід у процесі підготовки майбутніх хореографів.	149
Волинець Ю.О. Стаднік Н.В. Формування професійно-дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти.	153
Маліновська Н.В. Підготовка майбутніх вихователів до формування мовленнєвої компетенції у дітей дошкільного віку.	157
Романенко Л.В., Романенко К.А. Підготовка майбутнього вчителя до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів як наукова проблема.	160
Косарева Г.М. Діагностика сформованості когнітивного компонента толерантного ставлення до дітей з особливими потребами у майбутніх вихователів.	163
Козачук М.В. Формування професійної компетентності логопеда в умовах інклюзивної освіти.	167
Калаур С.М. Використання проблемних ситуацій та завдань під час формування у майбутніх фахівців соціальної сфери готовності до розв'язування професійних конфліктів.	171
Коваленко О.В. Управлінські ситуації як засіб підготовки організаторів дошкільної освіти до професійної діяльності.	175
Грицай Н.Б. Дидактика біології як базова дисципліна у методичній підготовці майбутніх учителів біології: європейський та український контекст.	180
Чувасова Н.О. Проблемно-креативні ситуації в структуруванні змісту природничих дисциплін як засіб розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології.	184
Хміль Н.А. Зміст і структура професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій у навчально-виховному процесі.	189
Павлюк Н.П. Ділове спілкування як основа комунікативної культури студентів, викладачів у вищих навчальних закладах.	193
Джеджер К.В. Дефініції «Ділове спілкування», «Професійне спілкування», «Професійне ділове спілкування» у термінологічному тезаурусі стосовно комунікативної підготовки студентів.	197
Степанова О.І. Компетентісно-орієнтований підхід при викладанні культури мовлення майбутнім вихователям дошкільних навчальних закладів у контексті гуманізації освітнього процесу вищів.	201
Козлюк О.А. Стан підготовки майбутніх вихователів до формування гуманістичної спрямованості спілкування дошкільників.	205
Падалка О.І. Когнітивний компонент у структурі пріоритетних педагогічних цінностей майбутніх вихователів.	208
Федорова Н.В. Формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів у процесі професійної підготовки.	211
Янцур М.С. Гуманістичний аспект професіологічної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій.	215
Галатюк Ю.М. Формування готовності майбутніх учителів фізики до проектування та організації творчої навчально-пізнавальної діяльності.	222
Горонаха Н.М. Організація педагогічної практики студентів спеціальності «Дошкільна освіта»: компетентнісний аспект.	225
Мельничук О.В. Педагогічні здібності викладача вищого навчального закладу.	230
Павелків К.М. Професійна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови: сутність, зміст, структура.	232
Мосейчук Ю.Ю. Психолого-педагогічні підходи до педагогічного проектування професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з високим рівнем культури здоров'я.	236
Ващенко О.М. Методологічні засади підготовки майбутнього вчителя до використання здоров'язбережувальних освітніх технологій в навчально-виховному процесі початкової школи.	240
Мондич О.В. Методика формування предметної компетентності майбутніх учителів початкових класів з анатомії та фізіології людини.	244
Конончук О.А. Компетентнісна складова у професійній підготовці фахівців дошкільної освіти як умова попередження агресивної поведінки дошкільників.	247
Руденко Н.М. Формування конфліктологічної культури студентів на заняттях спецкурсу «Конфлікти в дитячому віці».	252
Володько Т.К. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя початкової школи засобами виставкової діяльності.	255
Тюска В.Б. Самореалізація майбутнього педагога – організатора дозвілля у клубній діяльності.	258
Ваколюк А.М., Дутчак В.В. Вплив фізичної культури на формування всебічно розвиненої особистості.	262
Юрчук О.І. Педагогічні умови підготовки студентів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах.	265
Войтович О.В. Сутність емоційної саморегуляції вихователя дошкільного закладу.	269
Осипчук О.П. Педагогічні умови формування моральної поведінки у молодших школярів.	272
Дуброва А.С. Тенденції професійної підготовки вчителя іноземної мови в контексті європейських вимог.	275
Станіславчук Н.І. Формування етичної компетентності студентів у вищій школі.	278
Луцик Г.О. Готовність майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки як теоретична проблема.	280

Горохівська Т.М. Структура професійно-педагогічної компетентності викладача: теоретичний аналіз.	284
Воронцова І.В. MIND MAP як засіб підвищення ефективності графічної підготовки студентів технічних коледжів.	288
Сушенцева Л.Л. Інтегровані предметні навчальні комплекси як основа формування професійної мобільності педагога професійного навчання машинобудівного профілю.	291
Давидович В.О., Томаш В.В. Сучасні підходи в організації групової та індивідуальної навчальної діяльності учнів професійно-технічних навчальних закладів на заняттях з машинобудівельних дисциплін.	296
Дичківська І.М. Теоретичне обґрунтування змісту рефлексивного компонента готовності до інноваційної діяльності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.	300
Яницур Л.А. Інноваційно-пошукова робота педагога з методики образотворчої діяльності на різних етапах раннього і дошкільного дитинства.	303
Вертугіна В.М., Пугач А.Ю. Формування просторових уявлень у дітей п'ятого року життя (на матеріалі об'єктів екологічної стежини).	306
Глінчук Ю.О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до запобігання учнівського травматизму.	309
Павлюк Т.О. Використання елементів народної математики в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів.	313
Семеняко Ю.Б. Емпіричне дослідження виховання культури споживання медіа-продукції у дітей старшого дошкільного віку в сім'ї.	316
Романюк А.А. Реалізація вчителями початкових класів принципу наочності в освітньому процесі початкової школи.	320
Артемова Ю.І. Методичні основи навчання перифразуванню як засобу розвитку комунікативної компетенції учнів.	323
Відомості про авторів.	327